

Christo irrogatur, ita ut dicere deberet: Pœnitent me pro homine tanta passum esse, quia frustra expendi tantum pretium. Deinde, sicut agricolæ dum arant interim cantare solent, et rusticum quid accinere, ut laborem fallant: ita improbi socii his præsertim diebus cum quid turpe egerunt, cum aliis imposuerunt, cum insanierunt, jubillant, gloriantur, juxta id Prover. II. *Lætantur cum male fecerint, et exultant in rebus pessimis*; ac denique quo quis stultior et impudentior est, eo sibi pulchrior videtur. Verum sciant isti terram, quam sic arant, sterilem sibi futuram et incedis instar, ictibus suis magis indurandam. *Dorsum et non faciem*, inquit Dominus per Jerem. cap. XVIII. *ostendam eis in die perditionis eorum*. Faciet etiam Dominus suo tempore flagellum et ejiciet eos a facie sua: denique jubebit alligari in fasciculos ad comburendum.

V. Occidunt alii et crucifigunt Christum, quod testatur apostolus ad Hebr. VI. dicens de re lapsis: *Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui* (hoc est, ludibrio et derisui) *habentes*. Tales ergo sunt primo, qui peccata peccatis addunt, eademque dimissa olim, sæpius repetunt. Hi enim quot peccatis, tot quasi clavis affigunt rursum, et quantum est in ipsis (dum novam patiendi causam Christo dant; siquidem id rursum faciunt, propter quod Christus crucifixus est) crucifigunt Christum et quidem sibimetipsis, ait apostolus; hoc est, in suam ipsorum perniciem, dum affigunt ei manus a quibus ipsi sanari, gratiam accipere et in cœlum tolli debent; quod aliud non est, quam sibimet fontem obstruere, unde bibendum: sibi segetem exurere, unde comedendum est. Affigunt autem, quia tot peccatis suis indignos sese reddunt ejus misericordia; unde apostolus loco citato dicere non dubitavit, impossibile esse ut tales renoven- tur ad penitentiam, hoc est difficillimum et rarissimum. Rogo enim te: Qua ratione detrahes pileum de pariete, quem tot clavis affigis? Et si rursum clavis clavos adigas et his alios superadigas, quomodo recipies pileum? Nonne magis et magis priores clavos intrudis et difficiliore ereptu facis? Tribus clavis Christum cruci affixum credimus: unus affixus pedes, alter brachium sinistrum, tertius brachium dextrum (tres hi peccatorum gradus seu gradationes sunt). Jam si tu affigas Christo pedes, non poterit is ad te accedere; tu ad ipsum venire debebis: poterit tamen te venientem ad se amplecti. Si deinde affigas ei etiam brachium sinistrum, non poterit te amplecti, etiam ad se venientem, poterit tamen dexteram tibi adhuc porrigere. At si ad extremum affigas ei et hanc: dic obsecro quomodo

te jam in gratiam recipiet, nisi forsitan orante pro te: *Pater ignosce illi*? Vides igitur hoc typum remissionem peccatorum eo difficiliorem semper fieri, quo magis ea tu continuas, et accumulatas. Primus clavus est peccati audacia, qua Christo pedes quasi affigis, et si gratiam ejus recuperare velis, ad ipsum accedere per penitentiam, veniamque rogare debes. Alter est peccati consuetudo, quæ cum te foetentem et sordidum reddat, affigit Christo manum et prohibet ab amplexu tuo. Tertius est peccati obstinatio, quæ prorsus affigit Christum, ut ne manum tibi porrigat, quia tu tuam retrahis et liberari renuis.

Secundo, hujus farinae sunt, qui ex præsumptione divinæ misericordiæ peccant, qui scilicet in proxima quadragesima omnia sua scelera una confessione abstergere, et uno flagello vel jejuni- o compensare possint. Hi enim ligant Christo manus, quominus eos in gratiam recipere queat; siquidem in ipsum remissionis principium, Dei scilicet misericordiam, peccant, dum eam Deo quodammodo eripiunt et sibi subjectam volunt. Atque ita Deum ostentui etiam habent et derisui, dum ejus bonitate abutuntur ad suam nequitiam; veluti si qui dicerent: *Volvemus nos in sordibus et undique conspurcavimus; habemus enim domi famulos, qui mox iterum nos purgare debent. Deus ergo talium servus esse debet, de quo queritur Isaia, cap. XLIII. dicens: Servire me fecisti in peccatis tuis, q. d. vos mea bonitate adeoque meipso abusi estis velut mancipio ad vestra flagitia; sed num hoc patietur Deus? Nequaquam; sic enim bacchanalisticis illis, vituli adoratoribus respondit Exodi XXXIII. Miserebor cui voluero, et clemens ero in quem mihi placuerit*, hoc est (ut exponit S. Chrysostom. Theoph. et Œcumen. in c. IX. ad Rom.) Ego vituli adoratores, quos volo, per levitas vel meipsum mactabo: aliis vero quibus volo condonare, miserebor et parcam. Itaque, *nolite errare: Deus non irridetur*; nec se patietur denuo crucifigi, et ostentui haberi. Sit ergo finis bacchanalium, sit finis irrisio- nis Dominicæ passionis, sit finis abusionis divinæ misericordiæ, ne in nobis verificetur, quod dixit Jeremias, cap. XVIII. *In tempore furoris tui abutere eis*.

VI. Et ultimo, traditur Christus gentibus a Christianis ad illudendum, ut habetur Matthæi XX. siquidem hac bacchanaliorum insania Christum et christianam religionem labe quadam aspergunt infamiae, dum has insanias faciendo et permittendo, occasionem præbent gentibus, Judæis et hæreticis religionem christianam traducendi. Hinc enim Mahometanis et Agarenis ludibrio esse cœpimus, ita ut multi illorum per-

suasum sibi habeant, quasi omnes Christiani semel in anno insaniant. Ecce, inquiunt Turcæ: *Qualis est ratio Christianorum! Hodie sese ingurgitant ad fauces usque, eras jejuni- o se conficiunt; hodie choreis, lusibus, libidini, symposiis ad insaniam usque indulgent, eras vero toti alii, ad aras procumbent, cinere caput aspergunt et quasi jamjam morituri, mortem præ oculis habebunt. Qualis est eorum legislator, qui hæc vel docuit vel permittit? Ecce non tantum christiana religio, sed et Christus ipse incredulis illudendus traditur a larvatis Christianis. Qua in re Christus merito conqueri de nobis potest et dicere, quod Jacob dixit filiis suis Simeon et Levi vasis iniquitatis bellantibus, ob cædem Sichimorum, Gen. XXXIV. *Turbastis me et odiosum fecistis me Chanaanæis et Pherezæis*. Deinde, redundat hoc opprobrium in Ecclesiam. Sola enim nostra catholica religio ea est, de qua Cant. IV. *Tota pulchra es amica mea, et macula non est in te*, quia nimirum sola puram habet per omnia doctrinam, bonis moribus et rationi congruam. Sed si Christianorum insaniam hoc tempore considero, omnibus fere communem, dubitare mecum incipio, annon hæc insania religioni nostræ labem puritatis aspergat. Famam certe quin minuat nullus dubito. Multo verius nos pastores et prædicatores plebi Christianorum dicere possumus, quam plebs Hebræorum dixerit Moysi et Aaroni, Exod. V. *Videat Dominus et judicet, quoniam feceris odorem nostrum coram Pharaoni et servis ejus* (id est invisos et abominabiles nos fecistis Pharaoni) *et præbuitis ei gladium ut occideret nos*. De Christianorum prima natione non dubitavit apostolus scribere, II. Cor. III. *Christi bonus odor sumus*; quia nimirum bonam Christi et Christianismi famam spargebant ut gentes bene de Christo et Christianis sentirent ac loquerentur. Sed non video quomodo de nobis hoc tempore dici possit: siquidem ut dixi Christiani foetere nunc faciunt odorem nostrum, ita ut gentes occludant nares. Neque hoc tantum, sed et gladium illis præbent ut ipsi in nos sæviant, insaniant et debacchentur. Quemadmodum enim Judæi non impune tradiderunt Christum gentibus; sed post annos triginta octo traditi et ipsi gentibus sunt a Christo, occidendi, crucifigendi, illudendi, vendendi: ita et nobis timendum. Quid? Annon vidimus elapso sæculo multas catholicorum civitates, oppida, monasteria, pagos ab hæreticis et Turcis occupatos, expilatos, exustos, deletos? Annon vidimus nuper virgam illam Dei, cometam, plurimam jam patriæ nostræ stragem attulisse. Annon audiuntur undique arma, clades, bella? Quid sibi volunt ista? Cla-*

mant nimirum ad nos Dei voce: Sit finis flagitiorum, sit finis ebrietatum, sit finis libidinum, sit finis insaniae, sit finis bacchanaliorum. Alio- qui tradam et ego vos gentibus et hæreticis. Mavult enim Deus hæreticos regnare, qui in fide errant, et gentes, qui eam nesciunt; quam malos Christianos, qui sciunt et non faciunt, quod ipsis faciendum.

CONCIO II.

SLULTITIA ET CÆCITAS EBRIORUM, SALTATORUM, ALEATORUM.

I. Ebriosi. — II. Saltatores. — III. Aleatores.

THEMA.

Domine ut videam. Luc. XVIII.

Refert Aristoteles in physic. capite I. et post eum Gregorius Nazianzenus, oratione IV. pulchram quamdam puellam fistulæ cantu delectari solitam, cum calamos inflans in fontem forte prospiceret, et vultus deformitatem a fistulæ inflatione provenientem intueretur, calamos confestim fregisse, et fistulæ usum perpetuo detestatam esse. Ecce ego fabula hac concionem meam ordior? Quia nimirum existimo hanc ad nos pertinere. Quisquis humana præditus est natura, pulcherrima hæc puella est ad imaginem Dei condita, et ad sectanda bona solida, gravia, æterna: dum vero his diebus videre est innumeros, qui calamos vanitatis inflando fiducias et tibicines, ebrietatem, choreas, ludos sectando stultescunt, bacchantur, insaniant: quis dubitat etiam istos formam et pulchritudinem suam maximopere conspurcare? Unde nihil magis optem, quam ut hi similiter seipsos conspiciant, nihil dubitans fore ut calamos stultitiæ suæ frangant et detestentur in perpetuum. Quia vero mundus cæcitate percussus, hoc videre nequit, ideo ad Christum clamare debet: *Domine ut videam*. Quod ut facilius fiat, adducendos eos duximus ad fontem partim verbi divini, partim rationis, ut in eo turpitudinem suam videant. Spectabimus ergo nunc trium stultorum schemata, ebriorum, saltatorum, aleatorum.

I. Cæci et stulti sunt ebriosi, maxime qui volentes et ex proposito se inebriant. Nam Seneca in primis ebrietatem dixit esse insaniam voluntariam, epist. LXXXIV. Excæcat enim sensus et bestiam ex homine facit, ut merito de iis dici queat id Psalmi: *Oculos habent et non vident, aures habent et non audiunt, pedes habent et non ambulat, etc.* Ita enim S. Basilius, hom. in ebrieta-

tem ait: *Quid quæso sunt ebrii aliud quam gentium idola? Oculos habent et non vident, etc.* Unde qui his diebus circumiret, fere ubique cerneret simulacra gentium. Et quidem prima ebriorum stultitia est, quod seipsum lenta manu per funem poculorum suaviter demittant in os inferni; quemadmodum Daniel, et postmodum ejus inimici demissi sunt in lacum leonum. Non enim potest esse falsum quod dixit apostolus, I. Cor. VI. *Neque ebriosi regnum Dei possidebunt: et quod Job, cap. XXI. Ducunt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt.*

Secunda, quod bibant præter naturæ appetitum, quam ob causam stultiores asinis vocantur a Sancto Chrysost. ho. LXXI. ad pop. dum ait: « Quando melior ebriosus est asinus et canis? Nam quodlibet horum animalium et omnium aliorum, si sit opus bibere, necessitatis terminum novit, nec ultra quod est opus progreditur: licet et sint infiniti qui cogant, in immoderantiam procedere non patitur. Vos ergo brutis deteriores estis. » Nonne enim stultitia est bibere, cum a potu abhorreas? Similiter S. August. serm. CCXXXI. de temp. « Considerent, inquit, ebriosi, si non pejores animalibus judicandi sunt. Cum enim animalia amplius quam eis opus est, bibere nolint, illi et duplum et triplum, quam eis expedit, potum accipiunt. »

Tertia, quod gloriantur etiam si magnos hausus facere, et comptores omnes superare queant, potum sine damno ferre, etc. quemadmodum Darius rex cujus sepulcro inscriptum fuit: *Potui et multum vinum potare et hoc probe ferre.* Refert P. Joan. David, in verid. c. LXV. Sed quid hoc laudis? Habet hanc virtutem et spongia, ut respondit aliquando Demosthenes in simili, Plut. in Demosth. et Aristippus, apud Laert. I. II. cap. II. *Quid magni narras, inquit, cum idem faciat quæque mulus?*

Quarta, quod toties redeant ad ebrietatem, quam tamen experti sunt plurima sibi incommoda afferre: stultiores asino, qui si in glacie semel lapsus concidit, non facile ad eam redicitur. Ebriosus vero ad easdem tabernas, ad eandem injurgationem, toties recidit, toties ictus. Unde S. Basilius, hom. I. de jejuniis, ait: *Famulus profugit ab hero verberante, tu vero non recedis a vino, quod quotidie contundit caput tuum.*

Quinta, quod se mutuo ad bibendum instigent et cogant, ad certum poculorum numerum, cum tamen id in epulis et cibo inauditum sit. Sic enim Polonus quidam redarguit se cogentem respondere magno poculo, dum vicissim ei propinavit integrum caseum a se devorandum. Quod si absurdum est cogi aliquem ad edendum ultra ap-

petitum, cur non item, cogi quem ad bibendum? Et quæ insania est cogere quem ad respondendum? Quo enim id jure, quo fine aut fructu fiat? S. Augustinus, serm. CCXXXI. de temp. ait: « Qui alterum cogit, ut se plus, quam opus est, bibendo inebriet, minus malum ei erit, si carnem ejus vulneraret gladio, quam animam ejus per ebrietatem necaret. »

Sexta, quod in aliorum sanitatem bibant et propriam interim lædant, quæ magna sano stultitia. Qui enim tu pernicie tua salutem alteri procurabis vel rem gratam facies?

Septima, quod quidam flexis genibus in sanitatem aliorum potant. Quam Germanorum vesaniam derisit nuper in Hispania vir magnæ dignitatis, qui cum interrogasset Germanum quemdam, mihi bene notum, in Hispania tum degentem, quo honore duce, aut Germani regem Hispaniarum, isque respondisset: Adeo magni æstimant, ut flexis genibus in ejus sanitatem bibant, protulit hanc vocem: *Istas bestias! Vah quales bestiæ! Cape tibi hoc, potator Alemanne.*

Octava, quod hominem ebrietas bestialibus induat moribus: unde Lacedæmonii ut filiis suis ebrietatem interdicerent, aliud non faciebant, quam ut servos suos inebriarent, quorum suillos mores dum filii inspicerent, vitarent ebrietatem et abstererentur. Anarcharsis rogatus, quomodo quis abstemius fieret, respondit, si turpes ebriorum mores ob oculos sibi ponat. Ambulant enim vacillando ut arbores a vento jactatæ: unde si quis cæcus nunc primum illuminatus prospiceret in plateas, diceret, quod cæcus ille natus, postquam a Christo illuminatus est: *Video homines ambulantes sicut arbores.* Quid vero de eorum dementia dicat Ambrosius, l. de Helia et jejuniis, audite: « Hinc vanæ imagines ebriis, incerti visus, instabiles gressus; umbras transiliunt sæpe sicut foveas, nutat his cum facie terra; subito erigi et inclinari videtur, et quasi vertatur, timentes in faciem ruunt et solum manibus apprehendunt, aut concurrentibus montibus sibi videntur includi: murmur in auribus tamquam maris fluctuantis fragor et resonantia fluctu litorea: canes si viderint, leones arbitrantur et fugiunt: alii risu solvuntur incendio, alii inconsolabili mœrore deplorant, alii cernunt irracionales pavores, vigilantes somniant, dormientes litigant. » Hæc ille.

II. Cæci et stulti sunt qui choreas frequentant, (quamquam id toleratur, cum sit pro certo tempore, ut in nuptiis, modeste et moderate, cum personis honestis.) Quid enim ineptissima illa membrorum jactatio et pedum exultatio, complosio cursus et totius corporis frustranea defa-

tigatio, nisi insani hominis indicia? Quod si quis nullam unquam saltationem vidisset, vel de ea quid audisset, postmodum incideret in chorum rusticorum saltantium, quid quæso dicturum putamus? Nonne insanos diceret vel obsessos? Solus itaque usus obstat, quominus tales judicemus eos, qui saltant. Judæos irridemus quod in synagogis suis inconcinne clament, exsiliant, complodant, etc. quo tamen ipsi ritu Deum se honorare contendunt. Similiter Turcas insanire dicimus, cum audivimus et vel videmus eos in templis suis extensis brachiis et capite in dorsum retorto tandem se gyrare, donec vertigine et lassitudine occupati concidant in terram, spument, sudent, etc. Quid vero aliud de nobis Turcæ dicerent, si choreas nostras viderent? Unde merito Alphonsus rex Aragonum dixisse fertur, hoc solum esse discriminis inter saltatorem et stultum, quod hic perpetuo stultus sit, ille autem tamdiu, quamdiu saltat.

Hinc ipsis quoque ethnicis turpe visum est saltare. Nam Domitianus imperator Cælium Ruffinum senatu movit, quod saltasse diceretur, Xiphil. auctore. Tiberius imp. Roma saltatores expulit, vetuitque ne eam artem uspiam exercent, Dion. Nicæus, in Tib. Cicero Gabino viro consulari saltandi studium ut probrum objectavit. Idem in orat. pro Murena ait: *Nemo fere saltat sobrius, nisi forte insanit.* Nullæ etiam choreæ tam impudicæ ac Germanorum. Apud Judæos choreæ fiebant seorsim inter viros et seorsim inter mulieres, Exod. XV. Jud. XI. Reg. XVIII. Poloni etiam, Itali, Galli, Hispani, Hungari, longe modestius saltant. Deinde, quia suis ipsorum ædibus flammæ subjiunt, pediculos non inserendos vesti pellicæ; sponte enim illi innascuntur. Hoc autem faciunt, qui saltant. Ibi ignis et ligna juxta se mutuo, tantum requiritur victima, uti dixit Isaac, Gen. XXII. In medio est sufflatorium diaboli, qui absque dubio data peccandi occasione sedulo utitur. Ut enim Christus in medio eorum se esse dixit, qui in nomine ejus congregati sunt: sic etiam cacodæmon in medio eorum est, qui choreas agunt, qui in nomine ejus congregati sunt. Unde Guilielmus Lugdunensis dicit: *Chorea est circulus, cujus centrum est diabolus, et circumferentia angeli ejus.* Narrant dæmonem aliquando terras obiisse et quævisse, ubi omnium commodissime habitaret. Venit igitur primo, ad aulam regis et aulicos, ubi quidem delectabatur vanitate, superbia, invidia aulicorum, sed quia videbat ibi etiam vigere justitiam et Dei cultum, sedulo audiri missam, servari statuta jejunia, inde discessit et venit in emporium celebre, ubi e mercatorum fraudibus et dolis, se-

natorum cambiis et avaritia, civium luxu et intemperantia magnam quidem voluptatem capiebat, sed quia vidit ibi etiam eleemosynas frequentes et magnas, inde etiam cum indignatione abiit et ad molitorem venit, ubi de illius et servorum ejus furtis et deceptionibus mire sibi applaudebat, sed quia vidit interim molitorem semper cum rosario parambulantem ædes suas, etiam inde se proripuit, et ad choreas venit, ubi cum vidisset mille instrumenta ad illaqueandos homines, superbum vestitum, ostentationem, ambitionem, fidicines et tibicines et omnis generis peccatorum illecebras, nihil vero penitus, quod Dei cultum, pietatem aut virtutem saperet, exulare jejunia, eleemosynas, orationem: idcirco eum sibi locum in posterum habitandum delegit. Nam *ubi tympana sonant, tibia clamitat, lyra garrit, cymbalum concrepat, quis ibi Dei timor?* inquit S. Hieronymus, contra Helvidium. Merito ergo dixit Chrysostomus, hom. XLIX. in Matth. *Ubi saltus lascivus, ibi diabolus certe adest.*

Viderint ergo parentes, qui liberos ad choreas ducunt. Interdicunt sane filiis suis ne in flumine se lavent et ex alto ponte in id desiliant, etc. quanto periculosior chorea? *Omnis enim motus et saltus petulantia est saltus in profundum cloacæ,* ait S. Augustinus. Rursum quia fere tempore, quod corporibus a labore recreandis datum est, festivis nimirum diebus choreæ instituuntur et protrahuntur eousque donec aliquando nimirum incallescunt corpora destruantur. (Quæ est autem hæc stultitia fatigare et opprimere corpus, die quo ejus quies quaeritur.)

Denique, quia saltando ad mortem eunt. Perquire historias et invenies choreas pessimum plerumque exitum habuisse. Quemadmodum enim saltus et ludus delphinorum in mari tempestatem præsentat, ita et turpes choreæ iram Dei prænuntiant. Saltationem Hebræorum circa vitulum conflatilem ingens strages secuta est, viginti tres millia hominum, Exod. XXXII. saltationem filia Herodiadis, decollatio Joannis, et tristitia Herodis. Choreas, quas in vigilia nativitatis Domini ducebant in cœmeterio Saxones in diœcesi Magdeburgensi, ex imprecatione sacerdotis per totum annum continuare coacti sunt, ut refert Naclerus et Cranzius, lib. IV. Saxon. cap. III. et alii. Ludovicus marchio Misnensis idemque archiepiscopus Magdeburgensis die lunæ bacchanalium, post convivium choreas instituens et peragens jam senex, repente exorto in camera incendio, cum fugere per scalam vellet, scalæ ruina inter trecentos alios solus ipse cum tribus aliis periit, anno 1376. apud Hieronymum Zieglerum, de viris illustribus Germ. cap. LXXXIV. Cranz. lib. X. me-